

ACCIONS COMUNITÀRIES A GRÀCIA

**INFORME DE GOVERN
GRÀCIA 2015-2019**

“Respostes col·lectives a problemes col·lectius”

Consell Plenari del Districte de Gràcia 13 de març de 2019

- 1) PRESENTACIÓ. L'ACCIÓ COMUNITÀRIA
- 2) MISSIÓ, VISIÓ I VALORS FONAMENTALS
 - La lluita contra les desigualtats
 - L'enfortiment democràtic de la societat
 - La cohesió social
 - Construcció d'un sistema d'acció comunitària: les tres dimensions de l'acció comunitària : projecte, procés i sistema comunitari
- 3) GRÀCIA TERRITORI COMUNITARI. ELS NOSTRES BARRIS
 - Vallcarca i els Penitents
 - La Salut
 - El Coll
 - Vila de Gràcia
 - Camp d'en Grassot i Gràcia Nova
- 4) EXPERIÈNCIES AL DISTRICTE DE GRÀCIA
 - 4.1 Taula comunitària del Coll
 - 4.2. Pla comunitari de La Salut - Salutem accions comunitàries
 - 4.3. Radars als barris del districte: Camp d'en Grassot, Vila de Gràcia, Coll, La Salut i Vallcarca i els Penitents
 - 4.4. Salut comunitària als barris del districte.
 - 4.5. El món a la meua escola. L'experiència dels centres Rius i Taulet, Sant Josep, Segarra i Montseny.
 - 4.6. Experiència comunitària a l'Espai Quiró
 - 4.7. Projecte educatiu dels barris (PEB) de Vallcarca, els Penitents i el Coll
 - 4.8.- Taules ciutadanes a les places de la Vila de Gràcia
 - 4.9.- Altres iniciatives
- 5) LINÍES DE FUTUR
- 6) DOCUMENTACIÓ

1) PRESENTACIÓ. L'ACCIÓ COMUNITÀRIA

L'acció comunitària comprèn totes aquelles iniciatives i projectes que aborden de forma col·lectiva els reptes socials, amb la voluntat de millorar les condicions de vida en els barris i de teixir una societat més inclusiva i democràtica.

Així doncs, en una primera aproximació, una acció comunitària (AC) pot ser definida o entesa com a “un projecte col·lectiu, construït col·lectivament”. Aquesta idea és molt important, ja que ens allunya d'entrada d'aquelles pràctiques socials que poden fomentar un treball col·lectiu, sí, però al voltant d'un projecte particular.

En primer lloc, si parlem d'AC, és perquè volem promoure “respostes col·lectives a problemes col·lectius”, superant els enfocaments de la intervenció social que únicament plantegen abordatges individuals o de cas.

Això es justifica, tal com es veu més endavant, per una comprensió d'allò social que reconeix l'existència de “problemes socials” que només poden tenir respostes col·lectives, que no es poden treballar individualment o cas a cas, com poden ser la convivència i la cohesió social, determinades dimensions dels processos d'inclusió i, més substancialment, aconseguir remoure obstacles estructurals a aquest processos d'inclusió.

També, perquè en la nostra comprensió d'allò social, el que es podria entendre com “atenció col·lectiva” ha d'incorporar necessàriament la idea de subjectes (persones i col·lectius) que no esperen pacientment a “ser atesos col·lectivament”. Ans al contrari, esdevenen proactius en la construcció i la cerca de solucions o respostes a les seves necessitats

Per tant els projectes que ens interessin han de tenir una triple intencionalitat transformadora:

- L'enfortiment (apoderament) de la comunitat.
- La millora de les condicions de vida (donant resposta a necessitats).
- La inclusió/cohesió social.

L'enfortiment té dimensions individuals i col·lectives alhora. No parlem d'un enfortiment estrictament individual: perspectiva neoliberal de l'enfortiment que ens apunta que la gent s'ha d'apoderar -enfortir- per buscar-se la vida autònomament i sense dependre dels altres. L'enfortiment comunitari que proposem té sempre una dimensió política: organització i mobilització, reivindicació de demandes, articulació de projectes i capacitats de negociació d'aquests amb les contraparts que correspongui.

La millora de les condicions de vida pot fer referència a multitud d'aspectes: salut, educació, treball, habitatge; també a aspectes relacionals. La comunitat, la població,

ha de jugar un paper de primer ordre en la definició/construcció/expressió d'aquestes necessitats i recerca de solucions per a la millora.

La inclusió i la cohesió social (democràtiques) ens parlen de “no deixar fora als dèbils”; com ens parlen també d'afavorir la convivència en una societat plural, diversa, en la que les posicions i els interessos poden ser confrontats, i que precisament per aquest motiu ha de ser capaç de trobar maneres de conviure que anomenem democràtiques.

Un sistema comunitari es dóna quan un procés està prou assentat o madur i el podem definir com un conjunt d'actors concrets que:

- es coneixen i es reconeixen entre ells,
- es regeixen per unes maneres de fer establertes i mútuament acceptades,
- comparteixen projectes,
- tenen certes característiques d'estabilitat i legitimitat.

Les formes de relacionar-se i la intencionalitat de les relacions són fonamentals; de fet, són la base de la metodologia comunitària: podríem dir que una metodologia comunitària és una forma de relacionar-se entre actors comunitaris. El que succeeix en el transcurs de la creació d'un projecte sovint és més important i significatiu que el resultat final [sense oblidar que no és un relacionar-se per relacionar-se i ja n'hi ha prou, hi ha d'haver projecte i intencionalitat en la relació].

Una metodologia comunitària, ja ho hem dit, és una estratègia relacional: una forma de fer per relacionar-se i promoure un tipus de relacions, amb i entre els altres

A través de la nostra forma de relacionar-nos i de la nostra metodologia comunitària, esdevenim promotores d'un tipus i no altre de relacions socials: més o menys empoderants i cooperativistes, o assistencialistes i individualistes.

2) MISSIÓ, VISIÓ I VALORS FONAMENTALS

El Pla Municipal d'Acció Comunitària (PMAC) és document elaborat interdepartamentalment des de la Direcció de Serveis d'Acció Comunitària en col·laboració amb altres àrees sectors o departaments. El sentit d'aquest PMAC és ordenar i generar marcs comuns així com presentar noves exemples d'acció comunitària. Amb l'objectiu de construir una política pública d'AC que, des d'una visió i un marc conceptual compartits, dibuixi un seguit d'estratègies que aixoplugin i sistematitzin el conjunt de accions

La Visió d'aquest PMAC és la incorporació de la perspectiva comunitària amb la incorporació d'una mirada i una metodologia comunitària en el conjunt de polítiques municipals a la dècada de 2020

La lluita contra les desigualtats

Les desigualtats no han parat de créixer en les darreres dècades i cal enfrontar-s'hi a les seves conseqüències i a les seves causes i als processos de dualització i fragmentació social que provoquen.

Construir oportunitats per a les persones i els grups socials que més pateixen les desigualtats ha de ser un objectiu comú a tota l'acció pública, també a la política pública d'acció comunitària.

L'AC pot esdevenir una estratègia en la lluita contra les desigualtats per una triple via:

(1) la incorporació de la dimensió comunitària als serveis públics bàsics s'afavoreix una millora en la qualitat d'aquests, alhora que augmenta la capacitat d'aquests serveis per donar resposta a demandes que, tractades individualment, esgotarien ràpidament els recursos i les capacitats;

(2) la provisió de recursos directament valuosíssims per a la inclusió social i la cerca d'oportunitats: aprenentatges organitzatius i relacionals, contactes, relacions, xarxes, i vincles socials i organitzatius que eixamplen oportunitats i multipliquen recursos; i

(3) per una via més sòcio-política, la facilitació dels processos d'enfortiment col·lectiu, polític, de les comunitats perquè siguin proactives en la defensa de les seves demandes (no només per la via del conflicte, també per la via de la negociació i la construcció proactiva de projectes de millora de les condicions de vida).

L'enfortiment democràtic de la societat

La fortalesa que volem és la d'una societat democràtica, perquè és en ella on es pot integrar i reconèixer la pluralitat i revertir la desigualtat; però no ens conformem amb la democràcia actual, ni pensem que per millorar-la calgui actuar únicament en les institucions.

Millorar la qualitat de la nostra democràcia passa també, potser fonamentalment, per l'enfortiment democràtic de la ciutadania, de les seves pràctiques socials i polítiques, i de les seves organitzacions i projectes.

La cohesió social

Vivim en societats cada cop més diverses. La diversitat és multidimensional. Orígens geogràfics, cultures i llengües, i colors de la pell, acostumen a ser els elements més destacats, però la diversitat també apunta a molts altres aspectes de la vida en comú: visions i estils de vida, formes d'ocupar l'espai públic, estructures familiars, etc., són també molt diverses entre persones que tenen el mateix origen geogràfic i cultural.

Certament, la diversitat pot esdevenir font de riqueses i oportunitats, però això depèn de com s'entomí col·lectivament. Cohesionar una societat diversa sense haver d'uniformitzar-la (reconeixent, per tant, la diversitat), és el nostre repte.

La importància que han de tenir l'acció institucional i els recursos públics davant d'aquest repte és inqüestionable, però també ho és que sense el protagonisme ciutadà no és possible avançar en aquesta direcció: és la gent la que integra i s'integra entre la gent.

La cohesió social entesa com a convivència en la diversitat, també apunta reptes importants davant una societat civil "desestructurada"/desorganitzada. Reconèixer l'existència d'una societat civil desestructurada o desorganitzada és reconèixer que els processos de l'estructura social en les darreres dècades (els canvis en el món del treball, en les configuracions familiars, en els processos demogràfics, en els valors socials...), ens han portat a una societat en la qual la majoria de la gent no està integrada en entitats i associacions, i participa escassament de la vida comunitària més enllà dels grups primaris als quals pertany (família, amics...). Sovint hem pensat les accions i processos comunitaris a partir del protagonisme de la societat organitzada, i cal admetre les limitacions que aquest plantejament pot presentar en les societats actuals.

En resum, l'AC té una especificitat i una naturalesa que permet tractar situacions, necessitats, que altres intervencions socials no poden abordar: la dimensió col·lectiva de situacions i problemes socials com ara la convivència, la cohesió, els aïllaments (exclusió relacional), la generació de capital social, i altres; a més de representar la manera d'enfortir les capacitats individuals i col·lectives de la gent socialment més dèbil. No podem oblidar que organitzar-se per fer coses en comú pot ser altament estructurant per a les persones, per als subjectes col·lectius, i per a les comunitats.

Construcció d'un sistema d'acció comunitària: les tres dimensions de l'acció comunitària : projecte, procés i sistema comunitari

1.- El Projecte Comunitari és aquell projecte fet col·lectivament per actors diversos que es doten d'una metodologia, una manera de fer i relacionar-se que els permet col·laborar, i que té com objectiu donar respostes col·lectives a problemes socials, buscant la implicació activa dels propis col·lectius destinats de l'acció.

2.- Procés Comunitari: procés relacional que té la intencionalitat de construir comunitat/barri, generar apoderament en la població i millorar les condicions de vida, es a dir, procés orientat a generar l'autoorganització dels actors del territori (ciutadania, serveis públics, etc..) per a impulsar respostes col·lectives a problemes socials. El procés apunta a la dimensió relacional: persones, entitats, serveis, administracions, etcètera, es relacionen entre sí amb motiu del projecte, treballant conjuntament, organitzant, participant i dinamitzant activitats i moments, etc. Les formes de relacionar-se i la intencionalitat de les relacions són la base de

la metodologia comunitària: podríem dir que una metodologia comunitària és una forma de relacionar-se entre actors comunitaris.

El que succeeix en el transcurs de creació d'un projecte , sovint és mes important i significatiu que el resultat final (sense oblidar que no és un relacionar-se per relacionar-se i ja n'hi ha prou, hi ha d'haver projecte i intencionalitat en la relació). Al tractar-se d'un procés relacional implica la transformació de capacitats, actituds i formes de fer al llarg del temps.

Sistema Comunitari: Un sistema comunitari es dona quan un procés està prou assentat o madur i el podem definir com un conjunt d'actors concrets que es coneixen i reconeixen entre ells, es regeixen per unes maneres de fer establertes i mútuament acceptades, comparteixen projectes, tenen certes característiques d'estabilitat i legitimitat. D'aquest sistema en formen part la diversitat d'actors de la comunitat, professionals, institucions, població organitzada i no organitzada, i altres possibles agents.

Per tal d'impulsar aquests valors el Pla Municipal d'Acció Comunitària (PMAC) es dota del Servei d'Acció Comunitària (SAC) amb la missió d'acompanyar i potenciar els processos existents i el sorgiment de nous processos comunitaris amb vessant transformadora, a través d'una estratègia coherent amb els objectius i la metodologia comunitària.

Amb aquesta intenció, al SAC treballem donant suport (tècnic, metodològic i/o econòmic) a través de varies línies d'actuació:

Suport i acompanyament als Plans i Processos de Desenvolupament Comunitari.

Al Servei d'Acció Comunitària es realitza un seguiment dels Plans i Processos de Desenvolupament Comunitari col·labora amb els seus equips professionals i veïnals en l'elaboració d'una estratègia comunitària i en la definició de les seves línies d'acció. Actualment hi ha 13 Plans de Desenvolupament Comunitari a diferents barris de la ciutat.

Impuls i dinamització de la Xarxa de treball entre els diferents Plans i Processos de Desenvolupament Comunitari.

El Servei d'Acció Comunitària considera imprescindible fomentar el treball en xarxa. Per això impulsa espais de trobada i intercanvi entre els diferents equips de treball on poder generar debat, compartir reptes sobre l'acció comunitària i aprofitar l'expertesa de cada barri per col·lectivitzar-la. A més es promouen espais formatius que donen resposta a les necessitats comunes d'aprenentatge dels diferents equips, mitjançant formacions específiques a càrrec de professionals experts i aportant informació i assessorament sobre programes de l'Ajuntament i tràmits administratius.

Col·laboració amb els Districtes i acció comunitària als barris.

A través del treball conjunt amb els agents i serveis de proximitat als territoris es construeixen estratègies i oportunitats, oferint el suport necessari per l'impuls de l'acció comunitària i el foment de la participació col·lectiva. S'acompanyen processos de detecció, disseny i enfortiment de projectes comunitaris que sorgeixen als barris.

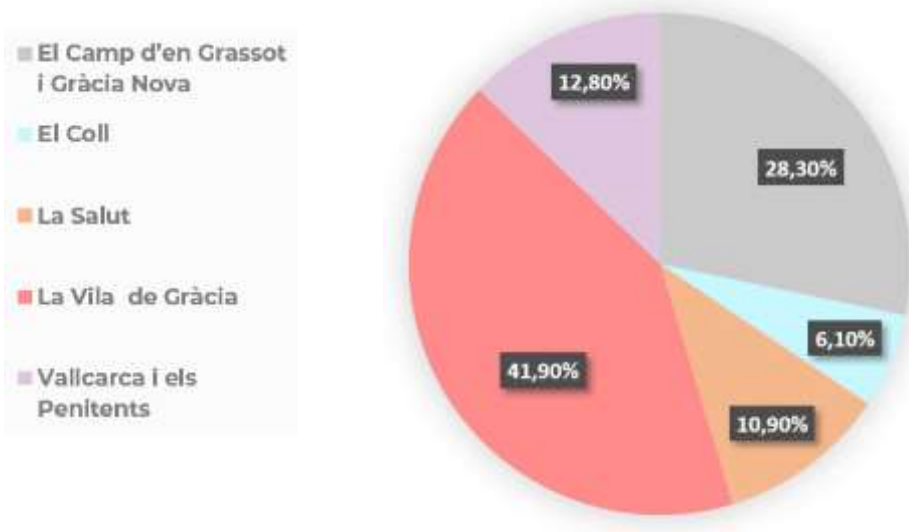
3) GRÀCIA TERRITORI COMUNITARI. ELS NOSTRES BARRIS

Pocs districtes de Barcelona estan envoltats de tanta simbologia com el de Gràcia. El nucli antic del barri que li dona nom no ha deixat mai de reivindicar amb orgull el seu passat com a municipi independent (va ser agregat a la ciutat el 1897), i el nou mapa de barris l'hi reconeix oficialitzant el topònim Vila de Gràcia per denominar aquesta unitat de poc més de 50.000 habitants, carrers petits i nombroses places bullícioses.

Al nord, l'altre centre neuràlgic del districte, Vallcarca, afegeix a la seva denominació tradicional el topònim de la zona de Penitents, per la vinculació històrica entre tots dos territoris. Per contra, el Coll guanya entitat pròpia com a barri i se separa de Vallcarca. Els altres dos barris del districte són el Camp d'en Grassot i Gràcia Nova, un sector més recent i, per aquest motiu, autònom de la Vila, i el de la Salut. Els límits d'aquest últim barri s'han ampliat als dos costats del tram de la travessera de Dalt.

El districte de Gràcia representa un 7,5% de la població total de la ciutat de Barcelona amb 121.566 habitants.

Dins del districte, el barri de la Vila de Gràcia és el que té un pes poblacional més gran, ja que en aquest barri i viu un 41,9% de la població total de Gràcia. El Camp d'en Grassot i Gràcia Nova també té un pes elevat (28,3%). El barri amb un nombre menor d'habitants és el Coll (7.428) precedit per La Salut (13.2017) i Vallcarca i els Penitents (15.615). Com es pot observar en el gràfic, en els barris de la Vila de Gràcia i el Camp d'en Grassot i Gràcia Nova és on hi viu més del 70% de la població del districte.

	Barcelona	Gràcia	El Camp d'en Grassot i Gràcia Nova	El Coll	La Salut	La Vila de Gràcia	Vallcarca i els Penitents
Població (valor absolut)	1.625.137	121.566	34.431	7.428	13.207	50.885	15.615

Pel que fa a l'estructura d'edats del districte i dels diferents barris s'han tingut en compte quatre grups d'edats: els nens (0-14 anys), els joves (15-24 anys), els adults (25-64 anys) i la gent gran (65 anys i més). En la següent taula es poden observar el % que representa cada grup d'edat en el total de la població del districte i de cada un dels barris en què està dividit.

Estructura d'edats	Barcelona	Gràcia	El Camp d'en Grassot i Gràcia Nova	El Coll	La Salut	La Vila de Gràcia	Vallcarca i els Penitents
% Nens (0-14 anys)	12,7%	12,1%	11,7%	13,5%	12,4%	11,6%	13,7%
% Joves (15-24 anys)	8,9%	7,9%	7,9%	8,7%	12,9%	7,5%	8,4%
% Adults (25-64 anys)	56,9%	58,2%	56,7%	57,4%	54,1%	61,5%	54,8%
% Gent gran (65 anys i més)	21,5%	21,7%	23,7%	20,4%	25%	19,3%	23,1%

■ Per sobre de la mitjana del districte
■ Per sota de la mitjana del districte

En el districte de Gràcia el percentatge del grup de nens i joves sobre la població total es troba per sota al de Barcelona. En canvi, en el grup d'adults està 1,3 punts percentuals per sobre i en el de gent gran també lleugerament per sobre. Els barris que en valors relatius tenen un nombre de nens més baix són la Vila de Gràcia, on un 11.6% de la seva població té entre 0 i 14 anys, i El Camp d'en Grassot i Gràcia Nova (11.7%). Tot i això, en valors absoluts segueixen sent els barris amb més nombre de nens. El barri de Vallcarca i els Penitents i el del Coll són els que tenen un percentatge més elevat. Pel que fa als joves, el patró es repeteix. Vallcarca i els Penitents, el Coll, i especialment La Salut són els barris amb un pes relatiu del grup de joves més elevat. En relació amb el grup de gent gran es pot observar com en els barris de Vallcarca i els Penitents, el Camp d'en Grassot i Gràcia Nova el pes relatiu d'aquest grup és superior al del Districte i al de Barcelona.

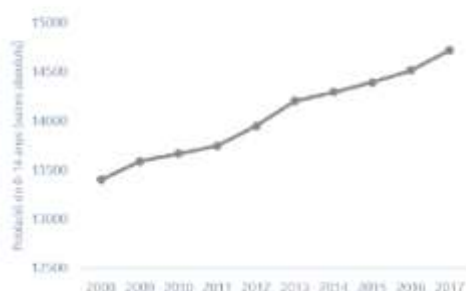
L'índex d'envelliment expressa la relació entre la quantitat de persones gran i la quantitat de nens i de joves. Actualment l'índex d'envelliment de Barcelona és de 165,3. Això vol dir que Barcelona té 165 persones de 65 anys i més per cada 100 menors de 15 anys. El districte de Gràcia està per sobre d'aquesta mitjana amb un índex de quasi 180. Els barris amb un índex d'envelliment més elevat i amb molta diferència respecte els altres són els barris de La Salut i El Camp d'en Grassot i Gràcia Nova, ambdós superen el 200. El barri amb un índex d'envelliment més baix és el barri del Coll que està per sota de la mitjana del districte i de Barcelona. En canvi, els barris on hi ha un percentatge més elevat de gent gran que viu sola són els de la Vila de Gràcia i Vallcarca i els Penitents.

Estructura d'edats	El Camp d'en Grassot i Gràcia Nova						
	Barcelona	Gràcia	El Coll	La Salut	La Vila de Gràcia	Vallcarca i els Penitents	
Índex d'envelliment*	12,7%	12,1%	11,7%	13,5%	12,4%	11,6%	13,7%
65 anys i més que vien sols	8,9%	7,9%	7,9%	8,7%	12,9%	7,5%	8,4%

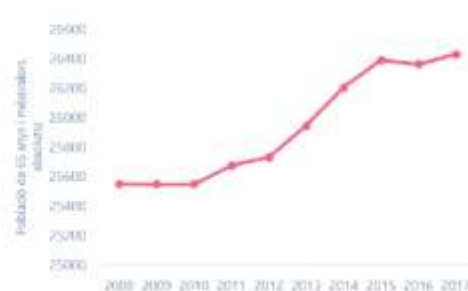
■ Per sobre de la mitjana del districte ■ Per sota de la mitjana del districte
 * Índex d'envelliment = (població de 65 anys i més / població de 0-14 anys) * 100

La població de gent gran (65 anys i més) presenta una tendència de creixement positiva en els últims 10 anys que es preveu que es sostingui en el futur. Segons dades de l'Ajuntament de Barcelona, es preveu que l'any 2030 gairebé un de cada tres habitants de Barcelona tingui 60 anys o més. Aquesta és una de les dimensions de canvi demogràfic més importants.

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ DE NENS (0-14 ANYS) DEL DISTRICTE DE GRÀCIA (2008-2017)

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ DE GENT GRAN (65 ANYS I MÉS) DEL DISTRICTE DE GRÀCIA (2008-2017)

Les dinàmiques pròpies de cadascun d'aquests barris han generat múltiples tipus de participació i implicació en la vida quotidiana dels seus carrers i places. La riquesa ciutadana dels seus barris ha permès donar respostes col·lectives a problemes col·lectius, convertint el districte de Gràcia en territori comunitari.

Els projectes comunitaris tenen com a objectius principals l'enfortiment de la comunitat, la millora de les condicions de vida i l'augment de la inclusió/cohesió social i s'assoleixen a través de la participació i enxarxament dels veïns i veïnes i entitats i serveis públics que treballen conjuntament. Els Plans i Processos de Desenvolupament Comunitari (PPDC) són un exemple de gran rellevància a l'hora de reflectir aquesta trajectòria des de fa gairebé 20 anys.

Vallcarca i els Penitents

Vallcarca es troba en un moment de canvis urbanístics, econòmics i socials importants. La Modificació del Pla General Metropolità (MPGM) aprovada al 2018 estableix una nova ordenació urbanística per a l'àmbit comprès entre els carrers de Farigola, Cambrils, Calendau, Gustavo Adolfo Bécquer i l'avinguda de Vallcarca, al barri de Vallcarca i els Penitents del districte de Gràcia. El document és fruit del treball conjunt mantingut entre l'Ajuntament i els veïns i veïnes els últims mesos per donar un impuls definitiu a la reactivació de Vallcarca, a la construcció de nous habitatges i espais verds i a noves activitats econòmiques i cooperatives.

La Salut

Des de l'any 2005, a través del Pla de desenvolupament comunitari de La Salut, amb la creació d'una estratègia d'intervenció social i territorial mitjançant un procés participatiu del conjunt dels agents que intervenen en el territori i liderat pel teixit associatiu, els col·lectius veïnals, els agents socials i econòmics, els serveis i les administracions públiques, tot creant polítiques de prevenció que afavoreixin la cohesió social ha significat un important foment tant de sinergies positives com de la implicació del veïnat i de les entitats. Aspectes que s'han accentuat positivament en tot el procés de nova dotació d'equipament en l'Espai Quiró que ha significat l'enfortiment del concepte de comunitat i en el compromís de treballs futurs i nous projectes.

El Coll

La Taula Comunitària del Coll es va constituir a l'octubre del 2015 quan els veïns i les veïnes del Coll demanaven un espai de diàleg i construcció col·lectiva. Així doncs, la Llei de Barris junt amb l'Ajuntament, el Districte de Gràcia i el Departament d'Acció Comunitària van decidir crear un procés comunitari que ajudés a impulsar aquelles dinàmiques que havien sorgit en el passat, a més d'aquells nous projectes que aportessin millores al barri.

Aquest procés comunitari nascut des del territori i des del veïnatge i el món associatiu ha estat un gran facilitador d'espais de participació, de diàleg i de consens que han permès la generació conjunta de projectes i accions que s'han treballat horitzontalment a totes bandes.

Vila de Gràcia

El barri de Vila de Gràcia ha tingut des de sempre i manté una vida política i social activa i un ric teixit d'institucions cíviqes, culturals, recreatives, artístiques i esportives de gran arrelament popular. Especialment, el foment de la participació entre el teixit associatiu en la col·laboració de les institucions és un dels seus trets distintius al llag de les últimes dècades, que s'ha complementat amb diferents experiències de treball en comú o de treball en xarxa.

Camp d'en Grassot i Gràcia Nova

Amb la idea d'aconseguir un barri més solidari i humà neix al 2008 el Projecte Radars del barri del Camp d'en Grassot i Gràcia Nova. Estès actualment a la majoria dels barris de la ciutat de Barcelona aquest projecte té com a objectiu ajudar a les persones de la tercera edat per tal que puguin romandre a les seves llars tot garantint el seu benestar social. Així, aquesta xarxa de prevenció en la qual participen veïns, veïnes, comerciants, persones voluntàries i professionals de les entitats i serveis vinculats al barri s'ha consolidat com a clar exemple d'acció comunitària.

4) EXPERIÈNCIES AL DISTRICTE DE GRÀCIA

La ciutat de Barcelona té una llarga trajectòria en Projectes Comunitaris impulsats, acompanyats o reforçats per l'Ajuntament i els seus districtes. A través del treball conjunt amb els agents i serveis de proximitat als territoris construïm tots plegats estratègies i oportunitats, oferint el suport necessari per l'impuls de l'acció comunitària i el foment de la participació col·lectiva. Acompanyem processos de detecció, disseny i enfortiment de projectes comunitaris que sorgeixen als barris. Al districte de Gràcia podem destacar vuit exemples d'acció comunitària als nostres barris.

- 4.1 Taula comunitària del Coll
- 4.2. Pla comunitari de La Salut - - Saludem accions comunitàries
- 4.3. Radars als barris del districte: Camp d'en Grassot, Vila de Gràcia, Coll, La Salut i Vallcarca i els Penitents.
- 4.4. Salut comunitària als barris del districte.
- 4.5. El món a la meva escola. L'experiència dels centres Rius i Taulet, Sant Josep, Segarra i Montseny.
- 4.6. Experiència comunitària a l'Espai Quiró
- 4.7. Projecte educatiu dels barris (PEB) de Vallcarca, els Penitents i el Coll
- 4.8. Taules ciutadanes a les places de la Vila de Gràcia
- 4.9. Altres iniciatives

4.1. Taula Comunitària del Coll

La Taula Comunitària del Coll es va constituir en octubre del 2015 fruit d'una Jornada Participativa, quan, els veïns i les veïnes del Coll demanaven un espai de diàleg i

construcció col·lectiva. Aquestes jornades es van organitzar per que els veïns i veïnes identifiquessin les necessitats i expectatives sobre el barri.

Amb la Llei de Barris, l'Ajuntament, el Districte de Gràcia i el Departament d'Acció Comunitària van decidir crear un procés comunitari que ajudés a impulsar aquelles dinàmiques que havien sorgit, a més d'aquells nous projectes que aportessin millores al barri.

Aquest procés comunitari es coneix com Taula Comunitària del Coll i està formada per cinc grups de treball diferents, també anomenats comissions. Actualment s'organitza en les següents comissions: la Comissió de Cohesió Social, Comissió d' Urbanisme i Comerç, Comissió de Cultura, Comissió d'Educació i la Comissió de Salut Comunitària.

A cada una d'elles es tracten diversos projectes que van acord amb el seu nom o els que hi van més relacionats. L'objectiu és millorar la vida al barri del Coll. Cada Comissió es conforma per un grup de persones implicades: veïns/es del propi barri, representants d'entitats (CAU, AMPAS, Esplais, ...), tècnics del Districte, i oberta a qualsevol persona que hi vulgui formar part o participar-ne.

Aquestes comissions es reuneixen cada mes entre setembre a juny i culminen la seva feina al començament del curs amb la Sessió d'Avaluació de la Taula Comunitària del Coll, espai on es posen en comú les activitats i projectes treballats a cada comissió fent visibles aquells elements transversals a cada grup de treball enfortint el treball en xarxa entre elles.

Les entitats, col·lectius i serveis que treballen conjuntament en el projecte són les següents: Associació de veïns i veïnes Coll- Vallcarca, Dones Comunicadores, Grup d'Estudis Coll-Vallcarca, Coral Mare de Déu del Coll, Comissió de Joves del Coll, Malèfica del Coll, Cooperativa Trementinaires, Agrupament Escolta Jaume I del Coll, Esplai Sant Jordi, Club de Bàsquet Coll, Coordinadora AFA'S Coll- Vallcarca, Escola Montseny, Escola Mare de Déu del Coll, Escola Farigola, Escola Virolai, Voltes Cooperativa d'Arquitectes, Poliesportiu Coll, CAP Vallcarca-Sant Gervasi, Centre Cívic del Coll – La Bruguera, Casal de Joves del Coll, Casal Infantil del Coll, Espai de Gent Gran del Coll, Càritas Diocesana de Gracia, Veïnes i veïns del barri, Biblioteca Jaume Fuster, Biblioteca Maria Antonieta Cot, Comerços del Coll, Parc Sòcio-sanitari Pere Virgili, Punt d'Assessorament Energètic Gràcia/Horta-Guinardó, Servei d'Acció Comunitària, Agència de Salut Pública, Centre de Serveis Socials del Coll, Vallcarca i Els Penitents i el barri de la Salut, Guàrdia urbana Districte de Gràcia, Mossos d'Esquadra, Serveis Personals i de Territori del Districte de Gràcia

Entre les accions que durant aquests anys ha impulsat la comissió de cultura podem destacar la realització del projecte El Cafè de les Entitats, la gestió i coordinació de la Festa Major del Coll dels anys 2016, 2018 i 2019 o la construcció de la base logística del que ha d'acabar esdevenint la Comissió de Festes del Coll/Coordinadora d'Entitats del Coll.

Per la seva part, la comissió d'educació ha impulsat dues Jornades d'Educació al Coll, al setembre de 2017 i al setembre de 2018, i la detecció i millora de la xarxa d'activitats i serveis dirigida a infants de 0 a 3 anys i les seves famílies. En aquest sentit, s'ha obert i formalitzat un espai de trobada per a famílies amb criatures de 0 a 3 anys al Casal Infantil del Coll. Per últim, podem destacar la recuperació d'una pista del Parc de la Creueta a través de la participació i decisió dels i de les adolescents del barri.

La comissió de cohesió social ha incidit en temes vinculats a l'envelliment actiu, les persones nouvingudes o l'esclatxa social especialment la pobresa en adolescents i ha realitzat diferents accions com la revisió i millora del projecte el Nadal per a tothom i la Campanya de Reis, tot reorientant aquest últim cap al Supermercat de Juguines. S'ha realitzat el Mercat d'Intercanvi dins el marc de la Festa Verda 2018 i també s'ha creat l'Espai de costura, format, actualment, per unes 15 dones de diferents edats i procedències.

La comissió d'urbanisme i comerç ha tingut un paper destacat tant en el mapeig de les zones del barri que necessiten actuacions urbanístiques, com en convertir-se en un espai de reflexió i construcció al voltant de la idea de model de barri. Així la comissió ha estat òrgan decisor al Diagnòstic de Mobilitat de Barri i a la Xarxa del Mapa Quotidià. En la vessant de comerç destacar la creació d'una subcomissió de Comerç i la constitució d'una nova Associació de Comerciants del Coll.

Per últim, la comissió de salut comunitària que també treballa conjuntament amb els barris de Vallcarca i els Penitents. S'ha realitzat un diagnòstic de Salut Comunitària als barris del Coll, Vallcarca i Els Penitents ha tingut una dinàmica molt àgil que ha permès redactar i publicar la Guia d'Activitats Saludables, realitzar tres edicions de l'Escola de Salut per a la Gent Gran, consolidar el Projecte Radars (tirant endavant la plataforma telefònica), crear el Club de Lectura a l'Espai de Gent Gran del Coll, constituir el taller de Teatre Social per a la desmedicalització (adreçat a persones grans i professionals de la salut amb l'objectiu de parlar sobre l'ús dels fàrmacs) i també, s'ha impulsat el projecte Remei Sàvies, sobre la recollida de remeis casolans per a malalties lleus freqüents.

4.2. Pla de desenvolupament comunitari de La Salut - Salutem accions comunitàries

La complexitat i els canvis constants en les nostres ciutats i en la nostra societat és un fet constatat. La necessitat d'involucrar les persones d'aquests territoris, a partir de la seva dinàmica quotidiana i del seu potencial associatiu i individual ha passat a convertir-se en una estratègia i una aposta de determinades polítiques públiques per fer front a aquests canvis.

En aquest sentit, els Plans de Desenvolupament Comunitari (PDC) es defineixen com "un procés públic d'acció comunitària, amb una forta dimensió en el terreny educatiu i dels valors, que a partir d'una visió global persegueix un ventall de transformacions i millores d'un territori, amb la finalitat d'augmentar la qualitat de vida dels seus ciutadans i ciutadanes. Un procés on la participació esdevé l'estratègia i l'element metodològic bàsic per aconseguir els seus objectius". Son per tant accions

comunitàries planificades per intervenir en un territori determinat, generalment el barri, i constitueixen el nivell més ampli d'acció comunitària.

L'experiència dels plans comunitaris a la ciutat de Barcelona, la podem remuntar a l'any 1996, encara que no serà fins a l'any 2005 que aquests no assoliran la condició de plans de desenvolupament comunitari finançats a parts iguals per la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de Barcelona.

El PDC és una estratègia d'intervenció social que mitjançant un procés comunitari vol donar respostes col·lectives a les necessitats de la comunitat, amb la finalitat de millorar la seva qualitat de vida. Pel procés del PDC és clau el treball en xarxa de tots els agents del territori que tinguin interès en implicar-se en qüestions del seu entorn, i per aquest motiu, vetlla per l'impuls de la participació activa i la conseqüent construcció col·lectiva d'accions. Els agents del territori són veïns i veïnes, col·lectius, entitats, comerços, escoles, serveis educatius, serveis socials, serveis de salut, i administracions. El PDC La Salut es caracteritza per diversos projectes desenvolupats per aquests agents del territori que donen resposta a necessitats de diferents àmbits temàtics. Tenint com a resultat accions comunitàries pel i del territori.

Les entitats, col·lectius i serveis que treballen conjuntament en el projecte són les següents: Espai de Gent Gran Pau Casals, Ciberdona, Agrupament Escolta Roland Phillips, Casal de Barri Miranda, Mujeres y Letras, Comissió de Festes Park Güell, Associació Veïns La Salut-Park Güell-Sanllehy, Associació Veïns Travessera Dalt, Associació Veïns C/Argentona, Col·lectiu Espai Quiró, Batucargol, Ampa Turo Del Cargol, Ampa Col·legi Kotska, Ampa Baldiri i Reixac, Ampa Rius i Taulet, Ex Alumnes Escola Baldiri Reixac, Escola Turó Del Cargol, Escola Rius i Taulet, Escola Baldiri i Reixac, Escola Kostka, Escola Virolai, Escola Bressol Municipal de Gràcia, Escola Bressol Pinocho, Escola Reina Elisenda, Musicactiva, Formació Professional Roger de Llúria, CAP Larrard, Hospital Evangèlic, Serveis Socials de La Salut, El Coll, Vallcarca i Els Penitents, Fundació Pia Autònoma Agrupació Cultural i Social – ACIS, Centre de Formació Especial i UEC - ACIS, Parròquia Mare Deu Salut-Banc d'aliments, Centre Jove d'anticoncepció i Sexualitat – CJAS, Centre de Psicoteràpia de Barcelona (CPB) – Septimània, Centre d'acolliment Gaudí i CRAE, CRAE de Sant Josep de La Muntanya, PIAD de Gràcia, Cottolengo Padre Alegre, Residència Park Güell, Parròquia Hermanas Sant Josep Girona, Residència Sarquaviteae, Residència per a dones Refugi d'obreres, Mutuam Güell, Comerciants Travessera de Dalt, Comerciants Mercat Lesseps, Mercat de Lesseps, Associació de Veïns i Comerciants de la Plaça Lesseps, Firaires Park Güell, Comerciants Carrer Larrard, Associació Comerciants Tramuntana, Comerços Adherits a Radars, Músics i Artesans del Park Güell, Club Natació Catalunya, Club Petanca Els Amics de Gràcia, Club Esportiu Racing Güell, Club Tennis La Salut, Gràcia Gimnàstic Club, Centre Esportiu Europa, Euròpolis, Volta Cooperativa d'Arquitectes, Investigació Canyera, La Clara Comunicació, Roba Amiga i diferents serveis de la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de Barcelona.

Els diferents projectes de Salutem s'estructuren en tres àmbits de treball:

Cultura i cohesió social: La comissió de cultura i cohesió social treballa col·lectivament per millorar les relacions i el treball en xarxa entre les entitats i serveis del barri. En aquest àmbit, entitats i serveis ens reunim per organitzar les següents accions: Mostra entitats La Salut (maig), Festa Major de La Salut (setembre), la Revista de la Salut de Gràcia (premiada l'any 2018 a la XXIII edició dels premis Vila de Gràcia), la pàgina web Compartim Escales (nascuda dels pressupostos participatius) o Trobada de barri de La Salut (novembre). Aquesta comissió està oberta a d'altres accions segons oportunitats que sorgeixin.

Salut Comunitària: En aquest àmbit tenim la Taula de Gent Gran - radars; tenim el Projecte de Joves per a la promoció de la participació activa, espais de trobada i un oci responsable pels joves del barri de La Salut; l'any 2018 s'ha treballat el projecte Laboratori d'Iniciatives Orgàniques per la ciutat circular vinculat a l'Espai Quiró; estem treballant l'informe de determinants de Salut per poder constituir la Taula de salut comunitària a La Salut; es va coorganitzar el Dia de les persones cuidadores del Districte de Gràcia.

Perspectiva de Gènere: Es treballa per a promoure col·lectivament accions comunitàries amb perspectiva de gènere. S'impulsa el projecte Gènere-ant al barri amb dues línies d'acció: creació del punt d'informació lila i constituir i desenvolupar el projecte "Veïnes per veïnes".

Una quarta línia de treball que s'inicià el mes de març de 2018, és la Comissió d'Espai Públic i convivència. L'objectiu és tenir un espai de reflexió col·lectiva al territori entre entitats, veïnat i tècnics, on promoure propostes d'actuació col·lectives per a línies de treball que tenen a veure amb espai públic, convivència o urbanisme. Dins aquest àmbit, hi ha una línia de treball enfocada a la promoció comercial del barri que és el projecte "Comerç perdut i viu del barri".

4.3. Radars als barris del districte: Camp d'en Grassot, Vila de Gràcia, Coll, La Salut i Vallcarca i els Penitents

El projecte Radars és una xarxa de prevenció i acció comunitària que té com a objectiu reduir el risc d'aïllament i d'exclusió social de les persones grans. La pràctica facilita que les persones grans que viuen soles o acompanyades d'altres persones grans puguin continuar a la seva llar amb la complicitat del seu entorn. El projecte ajuda a detectar, valorar i fer el seguiment de la situació de les persones grans del barri. Els radars veïnals i comercials són persones que, amb una mirada respectuosa, ofereixen suport i comuniquen les situacions de risc als serveis professionals. El projecte combina el rol actiu dels Serveis Socials i la coresponsabilitat de les entitats i serveis del barri, a partir d'una aproximació comunitària que permet el desenvolupament de processos compartits per a l'articulació de la detecció i vinculació de les persones grans a la xarxa comunitària del seu barri. La pràctica evidencia la importància de la prevenció, que facilita l'acció conjunta dels serveis públics, les entitats i el conjunt de la ciutadania.

El projecte Radars neix l'any 2008 al Districte de Gràcia, concretament al barri Camp d'en Grassot. Davant la detecció, per part dels Serveis Socials, de casos de persones grans soles o amb una xarxa de suport limitada, es decideix realitzar una diagnosi de la situació i necessitats d'aquest col·lectiu. Amb el suport d'un equip extern, es desenvolupa un procés participatiu que recull el coneixement i opinions dels agents socials del barri vinculats amb la gent gran (associacions, comerços, veïnat, serveis públics, equipaments...). L'any 2008 comença també a Vila de Gràcia, el 2011 s'incorpora el Coll, el 2014 La Salut i finalment, al 2017 Vallcarca i els Penitents.

En definitiva, aquesta pràctica s'ubica en un context marcat pel creixement del nombre i la importància de les persones grans soles a la ciutat, la majoria de les quals són dones i presenten un major risc d'exclusió social. Cal tenir en compte també que els canvis en les dinàmiques de les relacions en el sí de la família i en l'entorn veïnal modifiquen el sistema tradicional de seguiment i de cura de les persones grans que volen romandre al seu barri o àmbit habitual de residència.

Aquest projecte treballa conjuntament amb els veïns i veïnes, comerços, farmàcies, persones voluntàries, entitats i equipaments, amb l'objectiu de transformar els barris en comunitats humanes, segures, participatives i solidàries.

Un dels espais cabdal del projecte són les Taules d'Entitats, lloc en el que es materialitza la participació dels principals agents. És l'òrgan de govern del projecte, un òrgan de participació ciutadana que es concep com a un espai de deliberació, debat i presa de decisions en el que es defineixen totes les estratègies i accions que es duren a terme en el territori. Adequant-se en tot moment a les identitats de barri i/o les iniciatives comunitàries existents (com ara Processos de Desenvolupament Comunitari o d'altres), en cada territori, les taules d'entitats es configuren de diferent forma, per aquest motiu, no responen a una mateixa nomenclatura ni idiosincràsia.

En tant que òrgan de govern comunitari, les Taules d'entitats responen a identitats de barri, i en moltes ocasions hi ha barris que comparteixen una mateixa identitat, com és el cas de Camp d'en Grassot i Vila de Gràcia. En cada territori la seva configuració és diversa, però en totes hi ha representació per part de professionals de serveis i equipaments i per part d'entitats de barri. Entre els agents participants comuns a tots els barris es troben:

- Serveis socials, atenció a la ciutadania i acció comunitària: Són la representació de l'administració pública: centres de serveis socials (líders del projecte), serveis a les persones i a territori (amb la representació de tècnics de gent gran, de barri etc.), plans de desenvolupament comunitari.
- Serveis sanitaris: Centres d'Atenció Primària, hospitals, farmàcies, organitzacions de salut.
- Equipaments especialitzats per gent gran: centres de dia, residències, habitatges amb serveis, casals de gent gran.
- Equipaments cívics: casals de barri, centres cívics, biblioteques, poliesportius.
- Entitats: associacions de veïns i veïnes, parròquies, associacions comercials, entitats locals (de joves, dones, salut mental etc), entitats i federacions d'àmbit

supralocal amb representació local(Amics de la Gent Gran, Creu Roja, FATEC, Càritas etc.).

- A més, també participen a les taules persones a títol individual (veïns i veïnes del barri).

En el cas concret del nostre districte per exemple la Taula radars a La Salut és un projecte dins l'àmbit de treball de la comissió Salut comunitària de Salutam- Accions comunitàries, impulsat amb serveis socials, comissió Radars i altres entitats. Treballa especialment tres aspectes: la Plataforma de Seguiment Telefònic, la comissió d'activitats, i la nova metodologia de detecció de persones grans soles.

Per la seva part la Taula Radars Vila- Grassot és una taula amb 10 anys d'història impulsada per Serveis Socials Vila-Grassot, la comissió Radars i d'altres entitats, serveis i veïnat d'ambdós barris i que compta amb diferents espais de participació.

A finals del 2018 el projecte Radars estava consolidat als 10 Districtes i 35 barris de la ciutat de Barcelona comptant amb un total de 1.212 persones usuàries a data 20 de desembre. Actualment, Radars al nostre districte compta amb 347 usuaris/es del projecte, amb les següents característiques:

Gràcia	Agents	Total R	Usuari	% dones	Edat	SAT	% SAT	Viuen sols	% Viuen sols
28. Vallcarca i els Penitents	13	10	28	82,1%	85,7	23	82,1%	20	71,4%
29. el Coll		65	16	100,0%	83,5	15	93,8%	13	81,3%
30. la Salut	17	65	48	77,1%	84,7	42	87,5%	28	58,3%
31. la Vila de Gràcia	22	277	109	77,1%	83,8	73	67,0%	58	53,2%
32. el Camp d'en Grassot i Gràcia		281	146	85,6%	85,3	119	81,5%	66	45,2%
Total Gràcia	52	698	347	82,1%	84,7	272	78,4%	185	53,3%

**Agents: Entitats, recursos i serveis del barri implicats en el projecte de manera directa*

Total R: Sumatori de Radars Comercials, Farmàcies i Veïnal del Barri

Usuari: Número de persones incorporades com usuaris del projecte Radars

SAT: Usuaris del projecte que tenen activat el servei de Teleassistència

4.4. Salut comunitària als barris del districte

La salut comunitària és un model d'intervenció que compta amb la participació de la comunitat en la identificació de les necessitats que té a nivell sanitari, així com en la planificació, la prioritització, la implementació i l'avaluació de les accions dutes a terme per tal de donar-ne resposta.

Les persones que viuen en una comunitat determinada participen doncs a partir d'aquest model en la presa de decisions, juntament amb altres agents, en qüestions i

polítiques relacionades amb la seva salut. És per això que diem que la salut comunitària suposa una actuació col·lectiva i integral de tots els agents del territori: serveis públics i privats, teixit associatiu i entitats, ciutadania, etc.

El seu abordatge de manera multisectorial o pluridisciplinar des de diferents àmbits i punts de vista fa que l'atenció sanitària sigui més efectiva, eficient i sostenible. En aquest procés són factors clau la col·laboració i la coresponsabilitat.

Actualment, podem destacar els treballs d'algunes de les taules i comissions de salut comunitària en els barris així com la Jornada de Salut Comunitària del districte al 2018:

Per una banda, la comissió de salut comunitària a La Salut ha treballat per a la realització d'un diagnòstic col·lectiu que s'ha acompanyat d'impulsar accions dirigides a la població del barri, per una altra, la Taula de salut comunitària de la Vila i Camp d'En Grassot i Gràcia Nova, conformada per entitats del teixit social i professionals dels serveis públics i privats es reuneix des de l'any 2016 i en el primer any van elaborar una diagnosi qualitativa de salut, amb l'elaboració un document amb la recollida dels factors que la població percep com a favorables i també els que percep com a perjudicials de l'àmbit de salut als seus barris. També l'any 2016 en els barris de El Coll, Vallcarca i Els Penitents impulsar pel treball en xarxa es va publicar el diagnòstic de salut del territori, que identificava com a prioritat abordar l'aïllament de la gent gran.

Aquestes iniciatives i d'altres van tenir com a resultat que el dissabte 24 de febrer de 2018 tingués lloc la Jornada de Salut comunitària del Districte de Gràcia on es va poder posar en comú, quin és l'estat de salut del districte, què és la salut comunitària, què estem fent en salut comunitària i amb quines eines es compta per desenvolupar-la, tant des del punt de vista dels dispositius de salut, com des del punt de vista de les entitats veïnals i socials, amb una visió d'equip, d'entorn i de comunitat. (<http://salutintegralbcn.gencat.cat/ca/article2/Nou-article-02751>)

Aquesta Jornada va comptar amb la participació de prop de 120 persones i l'impuls de organismes com l'Agència de Salut Pública de Barcelona, Institut Català de la Salut, EBA Vallcarca, APS-PAMEM, Germanes hospitalàries Mare de Déu de la Mercè, Centres de Serveis Socials de Gràcia, Farmàcies de Gràcia i entitats socials i

Durant la Jornada, a més van tenir lloc diferents taules rodones entre elles la taula "Què es fa des dels centres sanitaris" amb la participació de representants dels CAP Vila de Gràcia, d'infermeres del CAP Larrard, de metgesses de família del CAP Vallcarca-Sant Gervasi, del ASSIR Dreta o de Psiquiatria del CSMA Gràcia o la taula "Què fan diferents entitats de Gràcia" tractant sobre la desmedicalització, el protocol d'agressions sexuals, l'atenció a domicili o l'activitat física per a la salut.

4.5. El món a la meua escola. L'experiència dels centres Rius i Taulet, Sant Josep, Segarra i Montseny

El Món a la Meva Escola és un projecte que està impulsat pel districte de Gràcia i el Programa BCN Interculturalitat. L'any 2009 l'Escola Montseny impulsà el projecte "Benvinguda a l'escola" bressol d'un treball conjunt amb AMPA's, centres educatius i entitats, incorpora les diversitats culturals a la comunitat educativa, dona suport en la inclusió social de les famílies immigrades i fomenta una mirada intercultural en la ciutadania.

En l'actualitat, formen part del projecte l'AFA i l'Escola Montseny, l'AMPA i l'Escola Rius i Taulet, l'AMPA i l'Escola Josep M. de Sagarra i l'AMPA i el col·legi Sant Josep, a més de la Xarxa d'agents interculturals i diverses entitats, serveis i equipaments dels barris .

El seu treball es centra en la concepció de la diversitat cultural com a riquesa que es vol conèixer i compartir, s'aposta per un diàleg intercultural entre les famílies i persones de diferents procedències, llengües i cultures i s'impulsen els principis de l'interculturalitat: Igualtat d'oportunitats i de drets, Reconeixement de la diversitat cultural, Interacció positiva, Participació diversa i sentiment de pertinença i Lluita contra la discriminació.

La xarxa com a espai d'intercanvi cultural i de treball conjunt i participatiu facilita diàleg, vincles i una mirada intercultural facilitant el desenvolupament d'activitats com han estat darrerament el Cicle de Cinema familiar del món, el Curs de català per a persones adultes en col·laboració amb el Consorci per a la Normalització Lingüística el Sant Jordi intercultural, els Cinc contes dels cinc continents, el Curs de Costura entre cultures, les Taules rodones interculturals, la Festa de la Primavera, el Curs de Romanó amb anglès per a infants, 'La volta al món en 5 plats' arriba a 'El Món a la Meva Escola', etc.

Durant l'any 2018 han participat en les activitats de " El Món a la Meva Escola " un total de 2.053 persones, quasi duplicant els números de l'any 2017.

4.6. Experiència comunitària a l'Espai Quiró

Des del gener 2015 diferents entitats dels barris al voltant del solar de la Antiga Clínica Quirón es van mobilitzar per tal de reivindicar l'ús d'un espai públic que, d'altra manera, s'acabaria tancant. A partir d'aquest moment el solar va ser reanomenat "l'Espai Quiró" i es va acordar duu a terme activitats autogestionades per les mateixes veïnes dels barris, centrades en la sostenibilitat, la salut i l'alimentació. Doncs, es tracta d'una plaça-jardí per teixir-hi relacions, experimentar i transformar la manera de viure la ciutat en una experiència més plena.

Entre els projectes desenvolupats destaca Quirhort, una comunitat orgànica que ha realitzat al llarg d'aquests darrers anys diferents activitats i projectes com el Centre Compostatge comunitari del barri-xarxa de reaprofitament d'aliments; tallers de construcció de testos i taules de cultiu; macrograffiti ; pícnic orgànic (obrir l'espai al veïnat per sumar més participació al projecte); Laboratori d'Iniciatives orgàniques per les ciutats Cícliques (en coordinació amb Salutem-accions comunitàries, serveis socials i Barcelona activa); cinema km0 (cinema, radio comunitària, vídeo participatiu per als

joves del barri, en coordinació amb Salutem- accions comunitàries); Redisseny de l'Espai Quiró - Activitat didàctica (Projecte de codisseny participatiu entre l'hort i l'escola Superior de Disseny de Serra y Abella de l'Hospitalet); calçotada popular; tallers del veïnat pel veïnat...

L'assemblea és l'organ d'autogovern i espai de decisions. Per les activitats més continuades i de gestió, se'n feien càrrec les associacions MULA i Refarm The City, i també puntualment AEDO, però per la resta d'intervencions a l'espai se van constituir comissions: grup central (la més àmplia per temes generals de la comunitat), materials, coordinació, comissió festes, espai Quiró/futur... L'obertura de l'espai, la organicitat i l'autonomia en la gestió han generat que el grup es mantingui divers més enllà de la transgeneracionalitat, enriquint-se així uns dels altres.

Pel que fa a d'altres usos puntuals dins de l'Espai Quiró, externs a la comunitat Quirhort, sempre que hi hagut una proposta d'activitat, s'ha valorat la seva idoneïtat des del grup motor de l'espai. Aquest grup motor, format per Salutem, La Miranda, Casal de gent gran Pau Casals, AE Roland Phillips, Plataforma Sanllehy, Associació Veïns La Salut, la MULA, Ciberdona i el Districte de Gràcia, també el que va treballar en la definició de la futura equipament i el que seguirà treballant fins a la implementació del projecte definitiu.

Durant aquest temps, aquest grup és el que ha valorat els usos provisionals de l'Espai amb les activitats externes a Quirhort que s'hi han dut a terme. Els criteris que s'han emprat han estat de respecte i millora del medi ambient; potenciar una pedagogia de l'eco-sostenibilitat i els usos urbans de l'espai, tenint present les formes de viure respectuoses amb l'entorn; potenciar activitats intergeneracionals per tal d'establir llaços i formes de relació amb visió de la construcció dels futurs equipaments que aniran ubicats en aquest espai.

Després de les fases d'inici i la de creixement, ara venen les de consolidació i transformació de l'espai. Actualment dins la comunitat hi ha dues línies de treball: les persones que es veuen involucrades en la nova estructura dels futurs equipaments i volen traslladar-hi el treball comunitari, i les persones que es senten més vinculades a l'activitat hortícola i estan cercant noves localitzacions per traslladar l'estructura de l'horta.

4.7. Projecte educatiu dels barris (PEB) de Vallcarca, els Penitents i el Coll

Els Plans Educatius de Barri (PEB) neixen per impulsar un canvi en la política educativa dels barris i desplegar les seves potencialitats, és també un instrument de planificació estratègica realitzat des de la participació ciutadana per fer possible i operatiu el concepte de ciutat educadora.

El punt de partida és una visió de l'educació que va més enllà de l'àmbit escolar en un procés permanent d'aprenentatge que contempla els diferents agents que intervenen en el procés educatiu de la persona, des d'una perspectiva comunitària. El PEB és una eina que ha de permetre al conjunt de la ciutadania i a l'administració participar en la

definició de les polítiques educatives locals, contribuint en la construcció d'un model de ciutat on l'educació és clau.

El projecte del PEB de Vallcarca, els Penitents i El Coll, es va posar en marxa a l'any 2018 amb l'impuls i la iniciativa de la comunitat educativa d'aquests tres barris. En aquesta primera etapa s'han constituït les estructures de treball amb els agents educatius clau dels barris i de les administracions, configurant una comissió tècnica i un grup impulsor, que ha permès engegar el procés d'elaboració de la diagnosi, per obtenir la radiografia inicial de la situació de l'educació al barri.

A principis de febrer de 2019 va tenir lloc la primera jornada educativa, per definir comunitàriament els reptes educatius d'aquests barris així com debatre i reflexionar conjuntament i corresponsablement sobre els projectes d'intervenció educativa existents i futurs.

4.8.- Taules ciutadanes a les places de la Vila de Gràcia

El juny del 2016 es va aprovar la mesura de govern "Places de Gràcia, espai públic i convivència" que engloba la gestió transversal i permanent dels serveis que han anat realitzant-se durant els darrers anys, amb la incorporació dels recursos i millores per aquest any 2016 (i successius) i amb el desenvolupament d'unes línies d'actuació per la convivència, el civisme, la promoció dels valors de les places com a espais públics i la creació, sobretot, d'un espai proactiu de diàleg i d'informació amb els actors referents de les places.

L'objectiu principal és assolir l'excel·lència en la pacificació de les places de la Vila, entenent-la com la millora en la gestió i coordinació de tots els serveis i en l'anàlisi i desenvolupament dels recursos que s'hi aboquen (són els espais públics més assetjats durant els mesos de més bonança del temps i de tot l'any en general). I fer-ho acompanyat d'un impuls decidit cap al foment del civisme i la convivència, cap a la promoció dels valors que es desprenen de l'espai públic i en el marc d'unes dinàmiques que permetin el desenvolupament de tots els usos que hi tenen lloc. Aquesta pacificació ha d'incloure el fet de garantir el descans veïnal, la seguretat i la neteja, i la resta de serveis que s'hi ofereixen.

El Pla preveia que, de cada plaça, es constituís una Taula ciutadana per a reunir responsables i tècnics del districte, establiments, entitats i veïns i veïnes de cada plaça.

L'any 2016, aquestes taules van fer tres sessions de treball els mesos de juny, juliol i setembre a les places de Sol, Virreina i Diamant. L'any 2017 es van fer quatre sessions els mesos de juny, juliol, setembre i octubre a les places Diamant, Sol, Virreina i Pl. Poble Romaní. L'any 2018 s'ha avançat en el treball amb la plaça del Sol havent-se realitzat set sessions durant l'any. Mentre que a les places de la Vila, Diamant i Virreina s'han fet durant el 2018 quatre sessions i a les places Poble Romaní i Raspall, s'ha fet tres sessions en aquest mateix període de temps. A la Plaça del Nord s'ha fet la primera sessió a finals de l'any 2018. El reforç en la neteja i del dispositiu de la Guàrdia Urbana, la creació d'una àrea de jocs infantil a la plaça del Sol, la coordinació de

promotors, agents cívics i tècnics de soroll; i el treball conjunt amb veïnat, entitats i establiments al voltant de les Taules Ciutadanes i altres accions específiques en aquests anys han significat millores en la convivència veïnal i en els usos que es desenvolupen a les places del Sol, Virreina, Diamant, Revolució, Poble Romaní i Raspall.

Un exemple a destacar d'aquesta mesura de govern i de la tasca realitzada per la taula ciutadana seria la plaça del Sol. Els resultats més evidents de la millora de la convivència i de la qualitat de vida en aquesta plaça han vingut de la mà de la reducció de la contaminació acústica, del canvi d'usos especialment a la franja de tarda i de la consolidació dels espais de diàleg entre tots els agents implicats.

Alguns d'acords i mesures impulsats per aquesta taula comunitària han estat la creació de l'Àrea de jocs infantils (2018), l'enjardinament de les escales (2017), la retirada de la passarel·la sobre la rampa d'accés al pàrquing (2017) o la instal·lació de més papereres (2018).

4.9.- Altres iniciatives

Més enllà d'aquestes experiències d'acció comunitària, al districte de Gràcia també s'han desenvolupat múltiples experiències amb diferents metodologies comunitàries i/o participatives que també podem destacar. Iniciatives i projectes que aborden de forma col·lectiva els reptes socials, amb la voluntat de millorar les condicions de vida en els barris i de teixir una societat més inclusiva i democràtica. Entre elles podem esmentar Teixint Connexions, Fem Mercat a Vallcarca o la Primavera Verda del Coll.

5) LINÍES DE FUTUR

A patir de les experiències acumulades, dels aprenentatges desenvolupats i les reflexions compartides tant a l'interior de les pròpies accions comunitàries dels barris de Gràcia, com entre els diferents agents de districte i de ciutat que treballen conjuntament en la seva creació i desenvolupament s'apunten tres elements per un futur a curt i mig termini.

Un primer element que es planteja en les diferents accions comunitàries existents en el nostre districte, especialment a les taules comunitàries dels barris del nord, es impulsar i incidir en un futur en l'aprofundiment del treball en xarxa i les seves metodologies. El treball en xarxa i el treball transversal són metodologia bàsica per una acció comunitària. Però ambos són conceptes molt recurrents avui en dia quan es parla de Acció Comunitària, per això han de ser viscuts com útils i necessaris i no podem pensar que aquestes formes de treball es justifiquen per elles mateixes independentment dels resultats. S'han definir operativament que entendrem concretament per treball en xarxa i transversalitat en la pràctica.

Un segon element que emmarca el treball futur de les diferents accions que s'estan impulsant als nostres barris és l'aposta per incidir en projectes comunitaris vinculats a l'educació i la formació, oferint als impulsors d'iniciatives comunitàries el suport i les

eines necessàries perquè els seus projectes impactin més intensament en la millora de les oportunitats educatives en tots els aprenentatges, temps i espais de la vida dels infants i joves.

I per acabar un tercer element que es planteja, és incidir des del districte en l'aprofundiment i desenvolupament dels plans o estratègies que es desenvolupen a nivell de ciutat. Cal destacar el pla de l'Ajuntament de Barcelona que amb el nom d'Estratègia sobre canvi demogràfic i envelliment, recull 77 accions diferents fins l'any 2030 per tal d'anticipar-se al procés de canvi demogràfic i d'envelliment progressiu de la població. Aquest pla aprovat a mitjans del 2018 parteix d'una diagnosi molt acurada sobre la realitat actual i les projeccions demogràfiques i es basa en una premissa clara: l'anàlisi detallada i les evidències científiques són els elements que més poden ajudar a planificar polítiques públiques efectives a mig i llarg termini. De fet, part de les 77 accions que ja es duen a terme en l'actualitat, i precisament perquè han demostrat la seva validesa es considera que seran claus en un futur i per això cal enfortir-les.

L'estratègia és el resultat d'un treball col·lectiu en què s'han incorporat reflexions i propostes de persones expertes i de diversos àmbits i espais de participació, tant externs com interns de l'Ajuntament. La revolució de la longevitat i les transformacions demogràfiques representen reptes i oportunitats que són necessaris abordar en el curt i en el llarg termini, amb una perspectiva de garantia de drets. Davant de situacions que poden produir desigualtats i discriminacions, l'Ajuntament de Barcelona ha d'estar alerta i respondre amb les actuacions més adequades, implicant també altres nivells de govern. D'una banda, cal potenciar l'aportació i participació de totes les persones, sigui quina sigui la seva edat, promovent l'envelliment actiu. De l'altra, cal posar el focus en les desigualtats socials, les desigualtats de gènere i, en concret, en les persones més vulnerables que necessitaran suports més intensos, com poden ser les persones d'edat més avançada.

En l'actualitat, una tercera part de les persones majors de 75 anys viuen soles a la ciutat. Això equival a prop de 55.000 persones, la gran majoria de les quals són dones. En paral·lel, la mitjana de l'esperança de vida a la ciutat és de 83 anys, amb una tendència continuada a l'alça i, per tant, tot apunta que aquesta xifra augmentarà encara més durant els propers anys. La vellesa no implica necessàriament dependència, però hi ha indicadors que mostren que és especialment a partir dels 80 anys quan les limitacions de la vida diària i les necessitats d'ajuda s'incrementen i això, òbviament, es traduirà en un augment continuat de tots els serveis de suport que reben aquestes persones. Actualment cada dia s'incorporen 13 persones de mitjana al servei de Teleassistència i 6 persones més entren al Servei d'Ajuda a Domicili (SAD), sobretot dones. L'aposta de l'Ajuntament, a banda de seguir destinant més recursos als serveis ja existents, passa per avançar progressivament en la construcció de les denominades "superilles socials", enteses com un nou paradigma de serveis socials capaç de donar una atenció de proximitat i més vinculada al territori.

I igualment es planteja la implicació en el projecte Energies Comunitàries, un projecte impulsat per Acció Comunitària de l'Ajuntament de Barcelona que pretén donar a conèixer, reconèixer i enfortir a la gran diversitat de projectes i agents comunitaris que volen fer de Barcelona una ciutat més justa i democràtica.

Les línies d'actuació d'aquest projecte iniciat l'any 2016 passen per enfortir els projectes comunitaris de la ciutat i generar-ne de nous, afavorir-ne la seva articulació i promocionar el valor de la seva tasca per al bé comú:

- Visibilitzar. Apropar-nos a i relacionar-nos amb el màxim de diversitat de contextos i col·lectius que fan acció comunitària.
- Connectar. Afavorir espais de trobada, coneixement i connexió entre tota aquesta diversitat que d'altra manera no existirien.
- Generar coneixement. Co crear metodologia i generar coneixement sobre l'organització comunitària a partir dels interessos i inquietuds de les mateixes energies comunitàries.

A finals de març del 2019 tindrà lloc el debat públic sobre el paper dels equipaments de proximitat per reduir la situació d'exclusió social sent l'activitat central de la sisena edició de la Trobada d'Energies Comunitàries. L'acció comunitària parteix del fet de sortir i anar a buscar, no només obrir les portes, a qui compleix un perfil diferent dels estàndards de la població. En aquest debat es plantejarà també com comunitàriament els agents de la ciutat i els barris pensem i repensem la cultura, i els altres sectors, per a què puguin jugar un paper efectiu en la lluita contra les desigualtats i per a la cohesió de la societat diversa. Des de la perspectiva comunitària la cultura es pot entendre com llenguatge que permet expressar-se i compartir, ser protagonistes, a persones d'orígens socials i culturals molt diversos i desiguals. També, l'activitat cultural, com d'altres, en sobren oportunitats d'experimentació de treball conjunt, reflexió i organització col·lectiva, quan aconseguim trencar barreres entre productors i consumidors de la mateixa.

Aquests tres elements permeten consolidar tot allò desenvolupat i al mateix temps l'enfortiment de la comunitat, la millora de les condicions de vida i l'augment de la inclusió/cohesió social i s'assoleix a través de la participació i el treball en xarxa dels veïns i veïnes, entitats i serveis públics que treballen conjuntament amb el propòsit de **"donar respostes col·lectives als problemes col·lectius"**

6) DOCUMENTACIÓ

- **Cap a un sistema comunitari de polítiques socials.** Ajuntament de Barcelona (2018)
http://ajuntament.barcelona.cat/acciocomunitaria/sites/default/files/Informe_Cap_a_un_Sistema_Comunitari_de_Politiques_Socials.pdf
- **Retrats del Besós.** Ajuntament de Barcelona (2018)
http://ajuntament.barcelona.cat/acciocomunitaria/sites/default/files/Retrats_Del_Besos_CAT_WEB.pdf

- **Pla Municipal d'Acció Comunitària 2018-2022.** Ajuntament de Barcelona (2018)
http://ajuntament.barcelona.cat/acciocomunitaria/sites/default/files/PlaMunicipalAC2018-2022_web.pdf
- **Orientacions per a la definició d'una estratègia comunitària.** Ajuntament de Barcelona (2017)
http://ajuntament.barcelona.cat/acciocomunitaria/sites/default/files/Guia_Metodologica.pdf
- **Marc de la intervenció comunitària als Centres de Serveis Socials de Barcelona.** Ajuntament de Barcelona / UAB / IGOP (2017)
http://ajuntament.barcelona.cat/acciocomunitaria/sites/default/files/marc_Intervencio_comu_IMSS.pdf
- **Marc Municipal per a l'Acció Comunitària. Bases conceptuals y metodològiques.** Ajuntament de Barcelona Benestar Social (2005).
- **El treball comunitari. Un repte per als serveis socials bàsics.** Avilés, M., Rovira, M. i Jarque, B. Revista de Treball Social. Col·legi Oficial de Treball Social de Catalunya (2014)
- **Potencialitats i limitis de l'acció comunitària com a estratègia empoderadora en el context de crisi actual.** Rebollo, O. i Morales, E. Revista de Treball Social. Col·legi Oficial de Treball Social de Catalunya (2014).
- **Bases político-metodológicas para la participación en Ecología y Ciudad.** Rebollo, Ó. El Viejo Topo (2003).
- **Pedagogia Social Comunitària: un model d'intervenció socioeducativa integral.** Morata, Txus. Revista Educació social (2014)
- **Maleta pedagògica de recursos i metodologies de Treball en xarxa.** Balsebre, E., i Mir, M. REDS – Red Europea de Diàleg Social (2006).
<http://xarxanet.org/projectes/recursos/el-treball-en-xarxa-una-assignatura-pendent>
- **Projecte Energies Comunitàries.** Ajuntament de Barcelona i altres (2016-2018)
<http://www.energiescomunitaries.barcelona/ca>
- **Estratègia sobre canvi demogràfic i envelliment.** Ajuntament de Barcelona (2018)
http://ajuntament.barcelona.cat/dretssocials/sites/default/files/arxius_documents/2018_estrategiaenvelliment_ca_acc.pdf